TAMPEREEN SEUDUN INVALIDIT

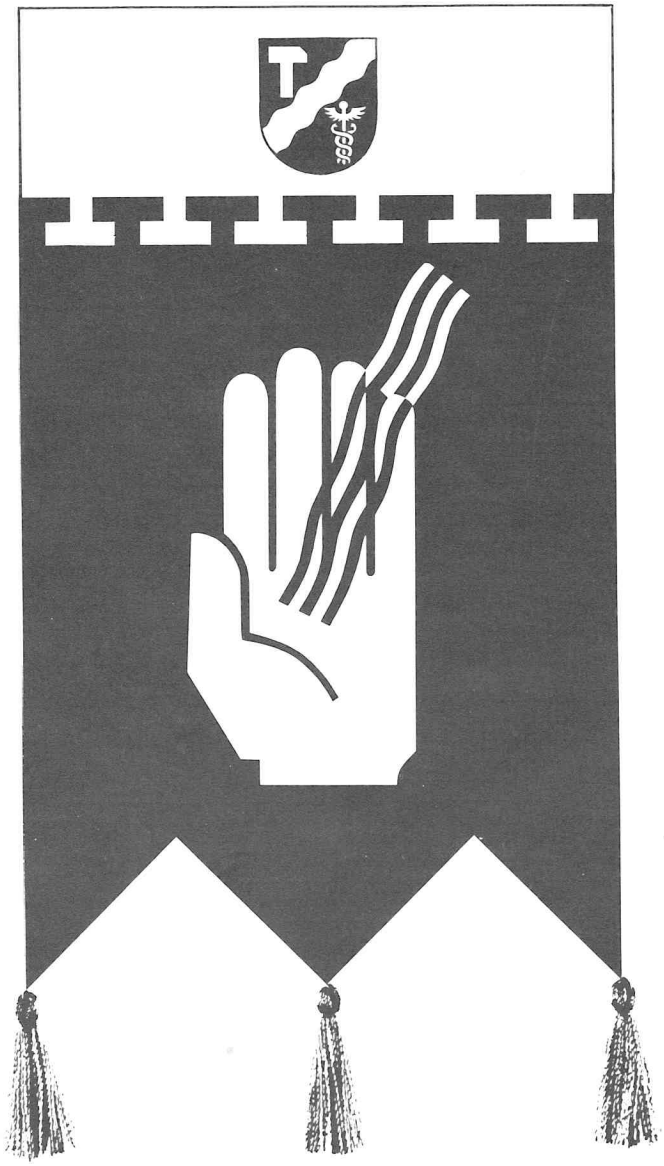

TERVEITTEN EHDOILLA

ELÄMÄN ALKURANNALLE AITORANTAAN

Ylöjärveläinen lääketieteen opiskelija Johannes Mäkkylä kuuli Heidelbergissä iltakävelyllään v. 1891 Neckarin siltojen alta tappelunnujakkaa ja kiihtyneitä mielenilmaisuja "pärkkele, pärkkele". Hän oitis tajusi maanmiehensä olevan pulassa ja riensi apuun. Alkoi ystävyys, jonka tuloksena, sittemmin maailmankuulu geologi Jakob Sederholm vieraili Ylöjärven Mäkkylässä pitäen sitä kenttätöittensä tukikohtana.

Samainen Sederholm löysi Aitolahden Hirvenniemestä fossiileja, joita hän nimitti Corycium Aenigmaticum'iksi eli arvoitukselliseksi löydöksi. Hän päätteli kysymyksessä olevan 1.800 milj. vuotta vanhan eloperäisen jäänteen, pussimaisen hiilen ollessa levän tapaisessa kasvissa.

Myöhempi tutkimus on romuttanut Sederholmin käsitystä: kysymyksessä ovat virtaavan veden liikkeelle vyöryttämät savipallot, joiden pintaan on takertunut leväkerros, mutta ikää on rukattu aina 3.200 milj. vuoteen. Ja samaan aikaan on maan kaasukehään ilmaantunut vapaata happea, joka teki elämän mahdolliseksi ja maapallolle ilmaantui sellaisia "aukaryoottisia soluja, joilla jo oli tumaseinämät, järjestäytynyt kromosoomisysteemi ja sukupuolinen luomiskyky".

Tälle elämän "alkurannalle" — Aitolahden Hirvenniemeen muuttivat Ylöjärven takaa Tampereen seudun invaliditkin pitemmittä puheitta, ehkä aavistamatta, että he seisoivat tieteellisesti Pyhällä Maalla, jossa arvon japanilainen professorikin purskahti itkuun liikutuksissaan... Yhdistys oli todennut Koivulan epäkäytännölliseksi ja saatuaan sen myydyksi, osti keväällä 1953 toimitusjohtaja Hailalta kaksi huvilaa, saunan ja lasten leikkimajan käsittävän 2,5 hehtaarin tontin tasan 62 vuotta myöhemmin kuin Heidelbergin siltojen alta oli kuulunut pärkkeleitä.

Paikka sai nimekseen Aitoranta ja on yhä Pyhä Paikka geologisella maailmankartalla joskaan ei Aitorannan nimellä.

Alkoi ennen näkemätön luomisen työ ja huomattavasti lyhyemmässä ajassa, mitä kesti Corycium Aenigmaticumin synnyttäminen.

> "... se oli todella hienosti valittu paikka. Kaunis kallioinen maasto ja vankka metsä päällä, että saimme sieltä suuren osan rakennuspuuta. Rannassa jo valmis aallonmurtaja ja sen takana suojainen lahti, johon vähällä vaivalla sai pyörätuolillekin luiskat... ja ihana

Aitoranta hankittiin keväällä 1953, mutta sen rakennukset olivat vammaisille epäkäytännöllisiä ja niin alkoi ennennäkemätön rakentamisen kausi...

hiekkaranta. Me menimme sinne Mustastalahdesta Näsi kolmosella ja joskus meillä oli niin paljon rakennustarvikkeita, että tuulella hirvitti, mutta Näsi kolmosen kippari lohdutti meitä, ettei mitään hätää — pohja on jo kuudessa metrissä. Tie sinne saatiin vasta myöhemmin. Ja se rakentamisen into oli niin valtava, että Järvisen Elsakin, joka on meidän kummikerhomme kantavia voimia ollut koko ajan, otti työstään Klingendahlilta palkatonta lomaa voidakseen muonittaa rakennusmiehiä. Elsa oli siellä peräti kaksi viikkoa... Kysyn vaan, moniko tänä päivänä samalla tavalla olisi lähtemässä...

Ensimmäisenä kesänä Näsi III purki Aitorannan laiturille useammankin kerran lankkua, lautaa, naulalaatikoita, eväskoppia, piimätonkkia, telttoja ja innokkaita yhdistyksen jäseniä, jotka vielä myöhään syyskuulla ahersivat metsänraivaustalkoissa, siistivät paikkoja, laajensivat saunaa, tekivät keittiöön komeroita...

"Ensimmäisenä kesänä saatiin kunnon laituri, eihän siitä maihinnoususta olisi monellekaan meikäläiselle tullut mitään. Aluksi pelättiin, että jäät sen veisivät, muttei näin koskaan käynyt, se Solan

nokka siinä suojasi. Kerran menimme Gunnar Väyrysen veneellä talkoisiin — hänellä oli melko suuri vene ja Näsijärvellä oli melkoinen myteri, että joillakin oli vähän nenänpää valkoisena. Veneessä oli myös 50 litran tonkka, jossa oli Hämeenkyröstä hankittua sahtia talkooväen juotavaksi. No, se tonkka pursuili ulos jo kannenrakosista, kun laiturille päästiin — se vielä kävi... Ja kyllä sen huomasi seuraavana päivänäkin, että nämä Näsijärven myllerrykset vaikuttivat vielä talkooväessä — kaikista ei ollut seuraavana päivänä Tampereelle lähtijöiksi...

"... Aitorannan ison rakennuksen teki paikallinen kolmen miehen kirvesmiesporukka ja kai siinä oli jotain sählinkiä niitten verojen kanssa, mutta yhdistys selvisi siittä kuitenkin kuiville, kun pystyttiin näyttään sopimus, että he itse vastaavat veroistaan, kun he itse urakoivat. Sieltä kuitenkin on jäänyt mieleen yks Heimo joka oli varsinainen voimanpesä. Siihen aikaan Hautaviita kierteli pitkin maata sirkuslaisena ja iski terotetun piikin nahkanpala kämmenessään lankun läpi, mutta meidän pikkukölvit muistavat vielä, miten he katsoivat kun Heimo teki sen paljaalla kämmenellään, vähän maistissaan pamautti naulan lankkuun — olisittepa vain nähneet..."

Kesällä 1954 yhdistys sai ensimmäisen kerran yhdistyksen historiassa Tampereen kaupungin edustajat vieraakseen — ja tällä kertaa juuri Aitorantaan, jossa juuri oli meneillään talousrakennuksen teko. Kutsua oli noudattanut runsaat kaksikymmentä kaupungin edustajaa, jotka saunotettiin ja syötettiin yhdistyksen jäsenien oman ohjelman lomassa. Puheessaan Into Lähteenmäki totesi mielihyvällä Tampereen kaupungin tunteneen aina myötätuntoa invalidien asialle lähettämällä jo perustavaan kokoukseen kaupungin edustajan ja siitä alkaen on sosiaalilautakunnan taholta tarkoin seurattu yhdistyksen kehitystä. Puheeseen vastasi kaupunginsihteeri Mauno Lindholm tuoden mm. kaupunginjohtajien terveiset.

Talousrakennuksen kustannusarvio oli 2.8 milj. markkaa, mutta sosiaalilautakunnan toivomuksesta vesijohdosta ja keskuslämmityksestä uuteen rakennukseen, nousi kustannusarvio 5,4 milj. markkaan. Rakennuksen suuruus on 12 m x 27 m käsittäen ruokasalin, keittiön, seurusteluhuoneen, emännän asunnon sekä majoitustiloja yläkertaan.

Harjannostajaiset Aitorannassa kesällä 1955. Talousrakennus valmistui lopullisesti kesällä 1956 ja sinne kyettiin — muut tilat mukaanluettuna — majoittamaan 80—100 lomailijaa.

Alunpitäen lomakotitoiminta oli vilkasta. Majoitustilat kävivät ahtaiksi, mutta hyvällä tahdolla ja omasta mukavuudesta tinkimällä kaikki mahtuivat.

Vuoden 1955 aikana invalideja koskeva lainsäädäntö parani: Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liiton aloitteiden pohjalta mm. toukokuulla tuli voimaan uusi työkyvyttömyyslaki, jolla alle 18 vuoden iässä työkykynsä menettänyt ja siten kansaneläkelakien ulkopuolelle jäänyt henkilö pääsi osalliseksi vuotuisesta avusta. Invalidirahaan tuli 15 prosentin korotus ja kevään aikana perustettiin maahan neljä uutta invalidien työhönsijoituspistettä, joista yksi Tampereelle. Tampereella oli jo olemassa invalidien työnvälitystoimisto, jonka kustannuksista vastasivat Tampereen kaupunki ja neljä suurinta invalidiliittoa kustannusten siirtyessä nyt valtiolle.

Jäsenistö oli jo Aitorannan hankkimisen yhteydessä korostanut tien tarpeellisuutta virkistys- ja kuntoutuspaikkana. Matkustaminen kun oli ainoastaan moottoriveneiden ja Näsi III varassa. Rannan muiden kesäasukkaiden kanssa käytiin neuvotteluja, mutta kesti kokonaista kolme

vuotta ennen kuin tien katsottiin olevan valmis. Aitolahden kunta oli valmis luovuttamaan tien alle jäävän maapohjan ilmaiseksi ja muutenkin osallistumaan kustannuksiin. Samoin seurakunta ja paikalliset maanomistajat olivat valmiit luovuttamaan maapohjan yhtä lukuunottamatta. Kun vielä muutamat huvilanomistajat katsoivat kärsivänsä tieosituksissa vääryyttä — heillä kun oli ennestään jo jonkinlainen tie — ja esittivät jyvitystä osaltaan alennettavaksi, hanke venyi.

Elokuulla 1956 tieuralle ilmestyi Caterpillar D 7, jonka jälkeen ei ollut epäilystäkään tien nopeasta valmistumisesta. Tien hyötypiiriin tuli 52 maanomistajaa ja tie raivattiin 6 metrin levyiseksi ns. tilustieksi. Vuoden 1957 puolella pidetyssä tiekokouksessa Aitolahden kunnantalolla syntyi kärjekästä mielipiteitten vaihtoa joskin saman vuoden heinäkuulla päästiin asioista yksimielisyyteen ja laaditut jyvitykset tulivat hyväksytyiksi. Tien viimeinen sorastus saatiin tehdyksi joulukuulla 1958.

Kun tie tuli kulkemaan pitkin yhdistyksen omistaman tontin rajaa, varsinaiselle tontille johtavan tien osuus lyheni ja yleinen pysäköintipaikka voitiin sijoittaa tontin reunalle. Lomakodin ympäristöä varten laati ympäristösuunnitelman puutarhateknikko A. Hellman kiinteimistöhoitokunnan ohjeitten mukaisesti.

Kesän 1956 aikana uusi talousrakennus lopullisesti valmistui ja Aitorannassa saattoi yöpyä samanaikaisesti 80—100 lomailijaa. Kun keittiö annettiin ulkopuolisten hoidettavaksi, jäsenistö saattoi ostaa itselleen täysihoitopaketteja — muuten vuorokausimaksu pyrittiin pitämään mahdollisimman alhaisena — kesällä 1958 se oli 300 mk.

Kesällä 1957 Aitorannassa oli poikkeuksellisen vilkasta. Siellä nimittäin järjestettiin Liiton kustannuksella lapsi-invalidien virkistysleiri, jonne saapui runsaat sata poikaa ympäri Suomea kolmen viikon ajaksi.

> "...saimme hankkia sinne valtavat määrät patjoja, lakanoita, tyynyliinoja ja pyyhkeitä teimme sinne talkoilla, kaikkea sinne oli hankittava aina astioista lähtien. Liitto hankki lääkärit ja kaikki lapset olivat lääkärintarkastuksessa ennen leirille saapumistaan, näin tehtiin kun he myös palasivat koteihinsa. Heidät jaettiin pieniin ryhmiin, ohjelmaa oli ennakoitu ja heille jaettiin päivittäinen ohjelma: siinä oli ruokatauot, uinnit, saunomiset, nukkumaanmenot ja siinä totisesti oli valtava työmäärä yksin jo sijoittamisessa, kun sänkyjäkään ei riittänyt kaikille ja lattiatilakin käytettiin hyvin tark-

Savitöitten arvosteluraati Aitorannassa kesällä 1957.

kaan. Sinä kesänä leirin aikana ei ollut muita kuin huoltajat ja keittiöhenkilökunta. Pojat olivat enimmäkseen 7—15-vuotiaita ja siinä oli semmoinen muurahaisjoukko, että vipinää riitti. Vaikka joukossa oli vaikeasti vammautuneitakin, niin ihmeesti ne menivät siellä kallioisessa maastossa eikä mitään pahempia kommelluksia sattunut. Mieleeni jäi eräs pikkupoika Leif, hän oli Vaasasta. Hän oli lievästi mongoloidi, mutta järki kuin partaveitsi. Lyhyet jalat ja lyhyet sormet ja hänellä oli pieni huuliharppu mukanaan ja yksikaks hän vetäisi siitä reippaan sävelen. Hän oli todellinen ilopilleri ja jäi meidän kaikkien mieliimme. Mutta minulla pusertaa vieläkin sydämestä, kun muistan paluun takaisin Näsi kolmosella Mustaanlahteen. Leifin vanhemmat olivat siellä muiden lasten vanhempien tavoin vastaanottamassa lastaan ja voi, miten kylmästi he suhtautuivat lapseensa. Otti sydämestä, miten niin hienot ihmiset voivat kohdella lastaan niin kylmästi. Minä kyllä näin, että he selvästi häpesivät Leifiä... Voitteko kuvitella — he häpesivät omaa lastaan. Minusta se oli riipaisevaa..."

Leirin tarkoituksena oli antaa lapsille uuden ympäristön ja samankaltaisten toveriensa avulla uusia vaikutteita, kasvattaa heissä sosiaalista mieltä ja edesauttaa suhtautumista toisiin ihmisiin. Kenties siinä onnistuttiin!

"Kyllä siinä oli suhtautumista... kun on sata poikaa vahdittavana, ne meni kuin tuli katajikossa. Yksikin kaveri, aivan jalaton, jolla luulisi olevan liikkumisessa vaikeuksia, mutta etpäs ottanut kiinni. Meni kuin jänis maastossa ja jos yritit kaapata, heitti kuperkeikan sivulle suuntaan ja toiseen. Pyöri siellä kuin nallekarhu ja minä luulen, että jollakulla muulla oli suru sydämessä kuin tällä pojalla. Otti sängyntolpasta kädellänsä ja heitti itsensä ylös vuoteelle iltaisin... Ja Vaasan yläpuolelta tuli toinen poika, joka teki kaiken jaloillansa, söikin: haarukka oli toisten varpaitten välissä ja veitsi toisten. Ei antanut passata itseään koskaan. Puutöissä teki istuinjakkaran, saumatkin ihan konetyön luokkaa, että olikin ihmisellä yritteliäisyyttä. Kirjoitti jaloin, tervehti jaloin ja olihan se hieman outoa, kun toinen tarjoo jalkaansa — semmoiset valkoiset puhtaat nauhattomat tohvelit oli jalassa..."

"...istuimme siellä iltaa kaikessa rauhassa tämän liiton järjestösihteeri Toivo Määtän kanssa, kun alkaa kuulua parkua ja voivotusta. Ryntäämme katsomaan, että mikäs nyt on hätänä ja olihan siellä... Yksi pikkukavereista oli leikkinyt tyhjällä limsapullolla ja työntänyt sen reikään jotakin muuta kuin sormensa. Ja sehän oli turvonnut ja juuttunut kiinni. Mielessäni vilisi jo kaikenlaista, mutta Määtällä välähti. Hän kietaisi pojan sen omaan makuuhuopaan, koppasi syliinsä ja kantoi Näsijärveen... Ja hetken kuluttua pullo pulpahti pintaan..."

Kuoro esiintyi 20-vuotisjuhlissa Tampereen kaupungintalon juhlasalissa johtajanaan John Eriksson.

Näkymä Aitorannan parvekkeelta kesällä 1967.

Hämeen YHTEISTYÖ

Irtonumero 20:—

KUKA KIRJOITTAA
Pakina 3 siv.

Viiala Oy irtisanonut 500 työläistä

VANERIN VALMISTUS LOPETETAAN - SAHA SULJETAAN

Viiala Oy on toistaiseksi päättänyt lopettaa vanerin valmistuksen ja on sen johdosta irtisanomut tehtaan työläiset eksi tuotkuun 11 päivänä. Yhtiön sahalaitos Viialassa lopettaa myöskin toimintansa huhtikuun lopussa. Irtisanomisen koskee n. 500 työläistä.

Työläisille antamassaan tiedotuksessa on yhtiön johto ilmoittanut, että vanerin ja sahatavaran vienti nykyisellä hinnoilla yhdessä kotimaisten kuvamuotekijöiden jatkuvan kohoamisen kanssa on aiheuttanut niin suuria tappioita, että yhtiön mahdollisuudet tuotannon jatkamiseen nykyisissä olosuhteissa, mm. rahamarkkinoiden kireyden takia, ovat loppuunkäytetyt.

Katoalueiden lainoja varten 200 milj. mk:n määräraha

SKPn puolueohjelmaa käsitelty rakennustyömailla

Attilan kenkätehtaalla n. 200 työläistä istumalakossa

Autot yhteen

KIEVIN NUORISOVALTUUSKUNTA vie kotimaahansa hyvän kuvan Tampereesta

"Tässä rakkaani"

Missä poika?

Pietyt kadut aiheuttavat kouhkosyöpää

Tulirokko riehuu Vilppulan seudulla

Koulujä suljettu - Kokoontumiset kielletty

Tampereen ja Kievin nuorison ystävyyttä syvennetään lujittamaan

Tampella ja jäähyväislounas

Ammattiyhdistysjuhla maanantaina Tampereella

SAIRAALALAKI VIIPYMÄTTÄ VOIMAAN

Maalaiskuntien Liiton 10. kunnallispäivien kannanilmaisu

Valtionenemmistöiset yhtiöt kansanpuolueen silmätikkuina

Martin-Halli

ASUSTE- JA VUODEVAATEMYYMALA HÄMEENKATU 30
(osit. Suomi-Yhtiön huoneistot)

On avattu runsaine hyvinostettuine tavaravalikoimineen ja avajaisyllätyksineen arvoisille asiakkaille

LAADUT HYVIÄ HINNAT TODELLA ALIMMILLAAN

Tutustu - vertaile - ostat varmasti

TERVETULOA!

MARTTI SALMINEN

Hämeenk. 30, puh. 27385 - Kauppak. 15 - Satakunnank. 26 - Ojak. 3

Hämeen Yhteistyön etusivu 13. huhtikuuta 1957.

TYÖKESKUSSÄÄTIÖN VUOSIKYMMEN
Muutto uusiin toimitiloihin

Yhdistyksen 20-vuotispäivänä, perjantaina 12. huhtikuuta 1957 valtiovarainministeri Aarre Simonen toteaa lehtien etusivuilla vuonna 1954 luodun maatalouden tukipalkkiojärjestelmän suureksi erehdykseksi. Rakennusalalla mielialat ovat tulehtuneet ja lakkoja valmistellaan.

Intian pääministeri Nehrun Suomen matkasta liikkuu huhuja.

Englannissa vallitsee maansuru, kun mestarijoukkue Manchester United menee ja ottaa selkäänsä Real Madrid'ilta 3—1.

Jordaniasta on tulossa Lähi-idän uusi palopesäke ja ruutitynnyri sen liittouduttua Egyptin kanssa — Israelia vastaan. Neuvostoliitto on räjäyttänyt vetypommin.

Uudelle vuosikymmenelle lähdettäessä yhdistyksen jäsenmäärä on noussut 1.321, joista naisia oli 417 ja miehiä 904. Tamperelaisten osuus oli 802 jäsentä, ympäristön 519.

Kuluneen 20:n vuoden aikana yhdistyksen taloutta voi todeta hoidetun huolella: yhdistyksellä on hallussaan kaksi osaketta Kuninkaankatu 36:ssa sekä kurssi- ja lomakeskus Aitolahdessa. Talous on muutenkin kunnossa: velkojen lyhennykset ja korot on voitu suorittaa ajallansa vaikkakin Aitoranta juuri tien rakentamisen vuoksi on vaatinut varoja. Varat on etupäässä hankittu omatoimisesti: keräyksillä, arpajaisilla ja Tampereen kaupunki on tukenut yhdistyksen toimintaa — ympäristökunnat eivät niinkään, vaikka niiden alueella asuu yhdistyksen jäseniä.

Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liitto on johdonmukaisesti työskennellyt kohta 20-vuotisen olemassaolonsa aikana kaikkien invalidien hyväksi. Se ei ole koulutustoimessaan katsonut, missä vamma on tullut — niinpä kun vasta vuoden 1957 aikana sotilasvammalain alaisuuteen hyväksyttiin SS-joukoissa invalideiksi tulleet, liitto otti heidät koulutusohjelmaansa.

Invalidirahaa oli alettu maksaa vuodesta 1952 lähtien ja siihen oli tullut korotus kolme vuotta myöhemmin. Sillä oli oma tärkeä merkityksensä vammaiselle hänen omassa työssään. Invalidirahalain mukaan kyseistä palkkiota maksetaan sellaiselle henkilölle, joka vähintään 2/3 alen-

tuneesta työkyvystään huolimatta tekee työtä itsensä ja perheensä elättämiseksi.

"...Into Lähteenmäki ajoi voimakkaasti meidän asiaamme ja piti huolen, että me myös kävimme lääkärissä määrittämässä invaliditeetin ja sen haitta-asteen. Hän korosti sitä, että koska se on lakisääteinen, niin jokaisen velvollisuus on huolehtia siitä kuin omasta äänestämisestään. Se ei ole mikään avustus, vaikka siitä sellaista kuvaa ympäristön taholta annettiin. Ja se on ainoo, minkä minä olen itselleni hakenut — niin ja tämän autoveron palautuksen..."

"...Olen ollut vammainen vasta 61 vuotta ja kyllä sitä siinä ajassa oppii tätä maailmaa katseleen ja sanoisin, että tänään päästään suhteellisen helpolla ja joskus minusta tuntuu, että valtiolla on mennyt tämä sosiaalinen ohjelma niin pitkin askelin, että se ohittaa kohta kantokyvyn... En tiedä, onko se kateutta minun puoleltani, kun sanon että minua harmittaa sellainen asia, että joku vammainen on parempi kuin toinen tämän sosiaaliturvan kohdalta. Mielestäni tämä invalidirahalaki on keskonen, eivät vammaiset ole olleet siinä tarpeellisen voimallisesti tutkimassa, tuleeko siitä hyvä vai ei. Nythän tämän Antti-Veikko Perheentuvan komitea tutkii sitä lakia ja on tutkinut vasta 10 vuotta... Sotavammainen saa elinkoron ja lapsikorotuksen ja eläkkeelle jäätyä se elinkorko vain kasvaa, mutta esimerkiksi minä eläkkeelle jäätyäni menetin tämän invalidirahan..."

Tampereella oli tammikuulla 1953 aloittanut työnsä Invalidien työnvälitystoimisto, jonka perustamisessa yhdistys oli voimakkaasti ollut mukana. Toimiston kustannuksiin osallistuivat Tampereen kaupungin lisäksi Siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liitto, Reumaliitto, Sotainvalidien veljesliitto sekä Tuberkuloosiliitto.

Työnvälitystoimessa saatujen kokemusten perusteella Tampereen kaupunginhallitus asetti marraskuulla 1955 toimikunnan pohtimaan osatyökykyisten miesten ns. työtuvan perustamista ja kesäkuulla 1957 toimikunta esitti perustettavaksi eri osastoihin jakautuvan työtuvan 70 osatyökykyiselle miehelle. Työtupa toimisi kaupungin sosiaalilautakunnan huolto-osaston alaisuudessa ja muodostaisi jo toiminnassa olevan naisten työtuvan kanssa Tampereen työhuoltokeskuksen.

Invalidijärjestöjen huomautettua, että niin osatyökykyisten henkilöiden kuin kaupunginkin etujen mukaista voisi olla mielekkäämpää pysytellä kunnallisen huoltoavun ulkopuolella, asetti kaupunginhallitus uuden tilapäisen komitean kehittelemään työtupa-ajatusta ei-kunnalliselta pohjalta.

Tampereella oli 1958 kaikkiaan 810 osatyökykyistä työhönhakijaa, josta Tampereen ulkopuolisia noin neljäsosa. Invalidien työnvälitystoimisto oli pystynyt sijoittamaan heitä työpaikkoihin 441 henkeä eli runsaat puolet. Kuukausittain toimiston luetteloissa on ollut keskimäärin 120 työnhakijaa, joiden haitta-aste on ollut noin 45 prosenttia ja suurin osa työnhakijoista on ollut metallialan työntekijöitä, kirves- ja rakennusmiehiä. Suurin ryhmä kuitenkin oli ns. erinäisten toimien ryhmä, joka käsittää vartijat, aputyöntekijät jne.

Toimikunta esittikin keväällä 1960, että Kaupunginhallitus ryhtyisikin mahdollisuuksiensa mukaan toimenpiteisiin osatyökykyisten miesten työtuvan perustamiseksi Tampereelle.

Toimikunta torjui ajatuksen kunnallisesta huoltoviranomaisten valvomasta laitoksesta ja esitti työkeskuksen suunniteltavaksi siten, että se käytännössä toimisi lähinnä itsenäisenä yrityksenä ja täysin erillisenä kunnan hallinnosta. Työkeskuksen organisaation toimikunta esitti säätiöpohjaiseksi, koska säätiön toimintamuodot joustavuutensa ansiosta samalla takaavat asianomaisille intressipiireille riittävän mahdollisuuden osallistua säätiön hallintaan, tarkkailla laitoksen toimintaa ja kehitystä. Nimeksi ehdotettiin *Tampereen Työkeskussäätiö.*

Perustajiksi tulisivat Tampereen kaupunki, Sotainvalidien veljesliiton Tampereen osasto, Tampereen seudun invalidit, Tampereen reumayhdistys ja Tampereen tuberkuloosiyhdistys. Kotipaikkana on Tampere ja valtuuskuntaan nimettäisiin 18 jäsentä, joista 9 Tampereen kaupungille, vammaisyhdistyksille 4, Tampereen kauppakamarille ja Tampereen käsi- ja pienteollisuusyhdistykselle yksi kummallekin sekä teollisuus-, kauppa- ja yrittäjäpiireille 3 jäsentä. Nimetty valtuuskunta valitsee keskuudestaan säätiön hallituksen, joista 3 edustaa Tampereen kaupunkia ja kolme muita valtuuston intressipiirejä.

Työkeskukseen pyrkivältä osatyökykyiseltä edellytetään 30 prosentin invaliditeettia ja että hän on työnhakuaan edeltävänä vuonna hengillekirjoitettu Tampereelle. Poikkeustapauksissa hyväksytään alle 30 pro-

sentin invaliditeetin omaava, jos hänen vammansa tai sairauden laatu estää oman ammattityön tai vaikeuttaa toimeentuloa. PAV-henkilöitä ei työkeskukseen ole syytä hyväksyä.

Työkeskuksen henkilökunnaksi esitetään johtajaa, työnjohtajaa, toimistoapulaista ja 25 työntekijää, joista yksi muun toimensa ohella toimii kirjurina. Työnjohtajaksi ja toimistoapulaiseksi esitetään osatyökykyisiä.

Osastoiksi tulisivat: puutyö- ja korjausosasto sekä ikkunanpesuosasto.

Valtiovallan kiinnostus asiaan lisääntyi merkittävästi lokakuulla 1960 Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liiton esitettyä sosiaaliministeriölle toimenpiteitä vaikeavammaisten invalidien työllistämiseksi. Ministeriö pyysi lausuntoa invalidihuollon neuvottelukunnalta, joka marraskuulla 1961 esitti perustettavaksi komitean tutkimaan invalidihuollon ja muun työhönsijoituksen edellyttämän kuntoutuksen kehittämistä ja käynnistämään koeohjelmia valtion tuella sekä varaamaan valtion menoarvioon siihen tarvittavat vuotuiset määrärahat.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriökin kiinnostui invalidien ja osatyökykyisten työllistämisestä ja sen aloitteesta perustettiin marraskuulla 1961 neuvottelukunta, jossa Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liittoa edusti — kuten Invalidihuollon asettamassa komiteassakin — DI Aarno Ranta Järvenpään invalidien ammattioppilaitoksesta.

17-jäsenisen neuvottelukunnan perustamista pidettiin ajankohtaisena, koska valtiolle siirtyneen yleisen työnvälityksen tehokas hoito vaatii myös työvoimatoimistojen kortistoissa olevien vaikeasti sijoitettavien työnhakijoiden huomioimista. Laajuudessaan se edusti niin suurta ihmisryhmää, ettei kansantaloudellisesti ollut mielekästä pitää sitä huoltotoimen alaisena työvoimareservinä, vaan se oli sopivin keinoin ohjattava tuotantoelämän palvelukseen. Työllistäminen on ulotettava invalidien lisäksi kaikkia vajaatyökykyisiä koskevaksi. Ei myöskään ollut tarkoituksenmukaista kustantaa valtion varoilla kahta erillistä työnvälitysverkostoa: työvoimahallinnon johtamaa yleistä ja sosiaaliministeriön johtamaa invalidien erikoisvälitystä.

> "...meillähän oli kuusikymmentäluvun alussa suorastaan pulaa työvoimasta ja siksi haluttiin osatyökykyisetkin ruotuun ja luulisin, että juuri siitä syystä esiintyi tällaista kilpalaulantaa... Mutta että kouluneuvos Aarno Ranta oli mukana molemmissa toimikunnis-

Veteraanileiri Aitorannassa elokuulla 1958. Ylhäällä vasemmalla liiton järjestösihteeri Toivo Määttä.

sa, sehän tietää pelkästään hyvää. Muistan varsin hyvin, kun itse olin Westendissä v. 1949 aloittamassa ammattiopintojani, niin silloin tuli tutkijoita pitkin maailmaa vähän niin kuin näyttämään Suomelle, miten invalidikoulutusta järjestetään, mutta se asia kääntyikin toisin päin. Todettiin nimittäin, että sehän onkin meillä huippuluokkaa ja niin rupesi YK lainaamaan meidän invalidiliiton kavereitamme. Kouluneuvos Ranta on tälläkin hetkellä YK:n palveluksessa maailmalla opettamassa vammaisten kuntoutusta. Suomi on tässä esimerkkimaa."

Vuoden 1960 invalidien luento- ja retkeilypäivät pidettiin 2. ja 3. heinäkuuta Tampereella Tammelan koulun suojissa. Päivät avasi yhdistyksen puheenjohtaja Ensio Jortikka ja Tammelan koulun juhlasali oli ääriään myöten täynnä. Juhlapuhujana oli opetusneuvos Yrjö Kallinen, Tampereen kaupungin sosiaalinen kaupunginjohtaja Oiva Kaivola luennoi kaupungin sosiaalisesta toiminnasta ja kaupungin tervehdyksen toi kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Paavo Lehtinen.

Viisikymmentäluvun lopulla kuoron harjoitukset olivat siirtyneet taiteilija Irma Wansénille ja tulokset näkyivät — sekä kuoro että kvartetti voittivat.

Luento- ja retkeilypäivät olivat yhdistykselle yhtä juhlaa: saavuttivathan sekä kuoro että kvartetti ensimmäisen sijan minkä lisäksi viulunsoiton kolme ensimmäistä sijaa jäivät Tampereelle — Esko Lilja, Arvo Kurtto ja Verner Härkönen. Yksinlaulun voitti niin ikään yhdistyksen Irma Aittokallio Siiri Hokkasen tullessa toiseksi. Henkisten kilpailujen ylivoimainen voittaja oli Tampere, joskin se jäi nuolenheittokisassa yhdeksänneksi kymmenestä joukkueesta.

Kuoron oli virittänyt taiteilija Irma Wansén, joka maaliskuulla 1959 oli tullut kuoron johtoon ja kvartetin Into Lähteenmäen oppilas viulisti Esko Lilja.

Tampereen yhdistys sai luento- ja retkeilypäivien osanottajien jakamattomat kiitokset onnistuneista järjestelyistä. Mutta sen eteen olikin paiskittu töitä jo kevättalvesta lähtien:

> "...vaari oli mukana siinä retkeilypäivien majoitustoimikunnassa ja hän pyysi apuani. Menin erääseen kokoukseen, jossa pohdittiin, minkä verran mitäkin ruokatarvikkeita oli varattava ja hieman epäuskoisena kuuntelin siinä sivussa, kun puhutaan jostakin 50 tai

60 kilosta, kun ennakkoilmoittautuneita oli yli 700. No, kaikkeahan ei ennakolta voi tietää, mutta sanoin vaarille, että tästä on tehtävä mahdollisimman tarkka suunnitelma ja niin hankin Tammelan koulun piirustukset ja helmikuusta 1960 lähtien kehittelimme tätä suunnitelmaa kerros kerrokselta ja sitä hiottiin joka kokouksessa aina siloisemmaksi — kukin jaosto kerrallaan hyväksyttiin ja sitten siitä tulikin yks kaks ihan valmis suunnitelma. Kun retkeilypäivät alkoivat silloin ensimmäisen päivän iltana, taisi olla perjantai, niin väkeä tuli junilla ja autoilla aina Utsjokea myöten, tuli kaiken tasoisia vammaisia ja jokaiselle voitiin ojentaa päivien ohjelma, selkeät ohjeet miten missäkin tilanteessa oli meneteltävä. Kun sitten pyhäiltana siivoiltiin paikkoja ja viimeiset vieraat oli saatu junaan, me totesimme, että sehän onnistui... Mutta ne kaikki ihmiset niin järjestävästä yhdistyksestä kuin päiville tulijatkin olivat niin kerta kaikkiaan mukana, että se onnistui juuri siksi. Kaikesta oli selkeät ohjeet — mitään ei jätetty improvisoinnin varaan. Ja meille oli suurena apuna se, että saimme Vatialasta nuoria va-

rusmiehiä apuun nostelemaan vaikeavammaisimpia kerroksesta toiseen. Ainoa, mikä jotenkin klikkasi, oli tämä kiertoajelu busseilla ja käynti Tuomiokirkossa — samaan aikaan oli Tampereella Vähittäiskauppiasliiton päivät ja bussit seisoivat nokakkain Tuomiokirkon edessä. Poliisilaitoksella vähän kynsittiin päitä, että kas kun emme tuota huomanneet — sattuivat samalle päivälle."

"...olin yöpäivystyksessä siinä vanhan koulun nurkalla juuri siksi, että olin ollut yhdistyksessä sen verran vähän aikaa, että minulle sattui tämmöinen tehtävä ja niin ajaa piiska pihaan ja poliisi sanoo, että heillä on pieni ongelma — ajammeko nämä sumpussa olevat kaverit Rautatienkadulle vai otatteko te vastaan — kyllä nämä teikäläisiä ovat? Saman tien kun siinä naureskelimme, että kantakaa vain pojat sisään, sanoimme, että mahdolliset seuraavat lastitkin ilman muuta tänne. Poliisit nostivat pojat siihen Tammelan koulun penkille ja tuumivat, että mieluummin tänne kuin heille kun ei tiedä aina siitä lääkityksestäkään... Eikä mennyt kuin tunti, puolitoista, niin taas tulee piiska, että jälleen olisi kuorma — hieman tässä keräilimme, mitäs yhtä tuomaan, nukkuu ne tuolla autossakin..."

Tampereen sosiaaliseksi apulaiskaupunginjohtajaksi tuli 1. huhtikuuta 1961 Paavo Lehtinen, joka tuoreeltaan tutustui kahteen komiteamietintöön, joissa esitettiin miesten työtuvan perustamista invalideja ja vajaatyökykyisiä varten.

Metallimiehenä Paavo Lehtinen tiesi, mitä mahdollisuuksia invalideilla olisi nimenomaan koulutettuna metallin ammatteihin. Hän kutsui lähinnä epävirallisesti sekä invalidien että teollisuuden edustajat neuvonpitoon. Syksyllä 1961 käydyssä keskustelussa tuli esille kouluttamisen lisäksi mm. työnantajien suhtautuminen ja ns. nonstop-koulutus. Tampereen suurteollisuus suhtautui koulutukseen myönteisesti yhtä poikkeusta lukuunottamatta. Tampereella toimi samaan aikaan Teollisuuden yhteistyövaliokunta, jonka sihteeristössä oleva varat. Pentti Tuomola järjesti Lehtiselle tilaisuuden kertoa vajaatyökykyisten kouluttamisesta laajalle teollisuutta johtavalle henkilöryhmälle. Yhteistyövaliokunnan puheenjohtajana oli tuolloin Tampellan toimitusjohtaja Johann Nykopp, joka alunalkaen piti kouluttamista tärkeänä työllistämisen edellytyksenä. Koska Tampereen kaupunginjohtaja Erkki Lindforsin näkemys oli

samansuuntainen, hän kehotti Paavo Lehtistä toimimaan siten, että Tampereen kaupunki ryhtyisi hetimiten toimenpiteisiin säätiön perustamiseksi invalideja ja vajaatyökykyisiä varten. Koulutuksen johtoon nimettiin johtaja Yrjö Laiho.

Neuvottelukokouksessa 17. tammikuuta 1962 Paavo Lehtinen huomautti mm. 15-jäseniselle osanottajaryhmälle Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön tuntevan suurta kiinnostusta Tampereella syntyneeseen hankkeeseen ja kyseinen hanke — koulutus- ja työkeskus — olisi laatuaan ensimmäinen Suomessa. Lehtinen esitti koulutuskeskuksen perustamista säätiömuotoisena, jota mm. Tampereen seudun invalideja edustava toiminnanjohtaja Kauko Kaunisto kannatti.

Tampereen Työkeskussäätiön perustava kokous pidettiin 18. huhtikuuta 1962. Säätiön peruspääomaksi merkittiin 1 milj. markkaa ja säätiön toimitiloiksi osoitettiin kaupungin keskuskorjaamosta 165 m². Säätiön valtuuskuntaan kuuluu 14 jäsentä, joista viisi edustaa Tampereen kaupunkia, neljä Tampereen teollisuus- ja kauppapiirejä, neljä Tampereen invalidijärjestöjä sekä yksi valtion työvoimaviranomaisia. Tampereen seudun invalidien edustajaksi valtuuskuntaan tuli kaivertaja Matti Kallio.

> "... olimme Jortikan Ension kanssa oman uraputkemme alkupäässä silloin kun Työkeskussäätiö perustettiin ja tulin valituksi sinne valtuuskuntaan ohi todellisten luojien. Tämä työkeskus, josta sittemmin on muotoutunut Tampereen Ammattikurssikeskus ja joka kohtapuolin viettää 25-vuotisjuhliaan, ei ollut varsinaisesti se, mitä Into Lähteenmäki ajoi. Tämähän tähtää lähinnä koulutuspuoleen eikä niinkään suojatyökeskuksen suuntaan, jota Into painotti. Joka tapauksessa meidän yhdistyksemme onni oli, että saimme tätä asiaa vetämään Paavo Lehtisen, joka on koko ajan ollut meidän sydänystävämme ja tuntenut meidät tavallaan omakseen tässä sosiaalisen puolen työssään. Vaikka tulinkin valituksi valtuuskuntaan ja olen ollut siinä mukana koko ajan, ajatuksen todelliset isät joutuivat tekemään työtä monen monta vuotta — ei nykyyhteiskunnassa tehdä ratkaisuja enää kädenkäänteessä."

Vuosi 1964 oli säätiön toiminnassa toinen kokonaisen vuoden kestänyt toimikausi ja kyseisenä aikana metallikursseille otettiin 40 uutta oppilasta. Samana aikana työhönsijoituksia oli 30. Säätiön vuosikatsauksessa todetaan tyytyväisenä, että työvoimaviranomaisten selvitysten mu-

kaan kurssien oppilaat ovat sijoittuneet parhaiten työelämään Tampereen työvoimapiirin alueella.

Samainen työvoimapiiri toteaa kirjelmässään tammikuulta 1965 Työkeskussäätiön hallitukselle ammattikursseista olevan pelkästään myönteisiä kokemuksia ja esittää, että Työkeskussäätiön hallitus tutkisi mahdollisuuksia laajentaa toimintaansa uusille ammattialoille, joilla voitaisiin kurssittaa myös naisia. Laajennussuunnitelmia tehtäessä Työvoimapiiri on valmis antamaan kaiken tukensa. Helmikuulla 1965 Vakuutuslaitosten kuntouttamiskeskus esittää yhteistyötä Tampereen Työkeskussäätiön kanssa.

Paine Työkeskussäätiön kursseille kasvoi ja niinpä säätiön sääntöjen toiseen pykälään, jossa mainitaan 'Säätiön tarkoituksena on edistää Tampereen kaupungista kotoisin olevien, elämäntavoiltaan nuhteettomien vajaatyökykyisten...' jouduttiin maaliskuulla 1966 oikeusministeriössä tekemään muutos 'Säätiön tarkoituksena on edistää elämäntavoiltaan nuhteettomien vajaatyökykyisten...'.

Ovet olivat nyt auki muillekin kuin tamperelaisille. Oppilaita voitiin nyt ottaa Tampereen työvoimapiirin osoituksen mukaisesti ammatinvalinnan ohjaajan, lääkärin ja säätiön oppilasvalintatoimikunnan avustuksella Tampereen ulkopuolelta. Vuonna 1977 ulkopuolisten kurssilaisten osuus oli 70 prosenttia. Sijoittuminen työelämään oli edelleen hyvä: vuoden 1968 kursseilta työllistyi suoraan 87 henkeä, joka oli 72 prosenttia todistuksen saaneiden, eronneiden ja erotettujen luvusta — 121 oppilaasta.

Vuoteen 1970 päästyä Tampereen Työkeskussäätiön tavoitteet olivat sikäli muuttuneet, että säätiö esitti Ammattikasvatushallitukselle Tampereen Ammatillisen Kurssikeskuksen perustamista. Opetustoimi oli laajentunut, kurssilaisia saapui koko valtakunnan alueelta — vuoden 1970 vaihteessa Tampereen ulkopuolisten kurssilaisten osuus oli 91 prosenttia, mikä puolestaan kertoo kaupungin hyvästä työllisyydestä — metallialan koulutus 15—17-vuotiaille pojille jouduttiin lopettamaan joulukuulla 1970 oppilaspuutteen takia.

Työllisyyskursseilla oppilaiden ikä oli 17—46 ikävuosien välillä ja koko Työkeskussäätiön toimintaa tarkasteltaessa invaliditeetin tai jonkin muun sairauden takia työnsaantivaikeuksiin joutuneitten osuus oppi-

laista oli 22,5 prosenttia, loput 77,5 prosenttia oli terveitä ammattitaidottomia.

Kyseinen 22,5 prosenttia edusti 251 vammaista. Terveitten osuus oppilaista oli 861 eli kuluneina kahdeksana vuotena oli yhteensä koulutettu eri ammatteihin 1.112 henkilöä.

> "... kun tällainen aikuiskasvatuksen heräte silloin kuusikymmentäluvun alussa tuli ja siitä suorastaan kilpailtiin, mikä ministeriö sitä toteuttaa, niin jo silloin oli voimakasta ristiriitaa, kannattiko monen hyvän invalidien oppilaitoksen käyneen hakeutua tuollaisille non-stop-kursseille. Koulutus saattoi loppua siihen kun työpaikka aukesi, koska työvoimakysyntää oli, mutta vammainen se oli, joka ensimmäisenä lensi ulos, kun työt kävivät vähiin. Pyrin siihen, että jos näin jonkun hyvän kaverin siellä, niin hänelle avasin mahdollisuuden päästä pitempään koulutukseen aina liiton ja säätiön kouluihin..."

Yhdeksässä eri pisteessä toimivan Tampereen Ammattikurssikeskuksen 'korpivaellus' päättyi kaupungin osoitettua sille tontin Koivistonkylän Nirvan alueelta 50 vuoden vuokrasopimuksella kesäkuulla 1973. Arkkitehtitoimisto Pekka Ilveskosken suunnitteleman kurssikeskuksen urakkakilvassa rakentajaksi valittiin toukokuulla 1973 Nopan rakennusliike Oy tarjouksellaan 7.58 milj. mk. Harjannostajaiset olivat 22. helmikuuta 1974 ja kurssikeskus vastaanotettiin urakoitsijalta 9. heinäkuuta 1974. Opetustoimi aloitettiin samana syksynä ja pääpiirteissään saman katon alla.

Kurssikeskuksen johtokuntana oli edelleen Tampereen Työkeskussäätiön hallitus, jossa Tampereen seudun invalideja edusti työnohjaaja Ensio Jortikka. Työkeskussäätiön valtuuskunnassa oli yhdistyksen puheenjohtaja Matti Kallio.

Tampereen Työkeskussäätiö oli liittynyt Ammatillisten kurssikeskusten liittoon 24. huhtikuuta 1973 jäsennumerolla 6, mikä sellaisenaan ei kerro koko totuutta. Takana oli lähes 15 vuotta jatkunut, perihämäläisellä sitkeydellä ajettu ajatus invalidien ja vajaatyökykyisten työtuvan perustamisesta, mikä vuosien mittaan avautui valtakunnalliseksi toiminnaksi joskaan ei siinä muodossa, mitä Into Lähteenmäki ja hänen aikalaisensa kaavailivat.

Vuosi 1961 on Tampereen seudun invalideille monessakin mielessä merkittävä. Tampereen kaupungin sosiaalitoimen johtoon oli tullut metallimies Paavo Lehtinen, yhdistystä johti niinikään metallimies Ensio Jortikka, mutta varsinainen 'paukku' tapahtui yhdistyksen 24-vuotispäivänä 12. huhtikuuta 1961.

Neuvostoliittolainen astronautti majuri Juri Gagarin kiersi mainittuna päivänä avaruusalus Vostok'illaan maapallon 89,1 minuutissa lentokorkeuden vaihdellessa 107—302 kilometriin. Ihmiskunta oli siirtynyt avaruusaikaan ja Tampereen seudun invalidit jättivät taakseen poikamiespäivänsä.

Kolmas toukokuuta yhdistyksen tavoitti suruviesti: sosiaalineuvos Eino K. Kalervo, perustamisesta lähtien Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liitossa toiminut puheenjohtaja, poistui keskuudestamme. Hänen mukanaan meni myös aikakausi, joka oli täynnä ponnisteluja ja taistelua vammaisen puolesta mutta samalla myös paljon saavutuksia.

Liiton ylimääräisessä liittokokouksessa 28. toukokuuta 1961 liiton puheenjohtajaksi valittiin silloinen varapuheenjohtaja lakit. tri Aimo O. Aaltonen. Luonnehtiessaan edeltäjänsä työtä tri Aaltonen totesi sosiaalineuvos Kalervon vahvan organisaatiokyvyn ja peräänantamattomuuden olleen siemenenä sille toiminnalle, joka on koitunut kokonaisen invalidisukupolven hyväksi.

Tri Aaltonen totesi sen hetkistä sosiaalipolitiikkaa sävyttävän pysähtyneisyyden, mihin yleinen vaurastuminen ei ole täysitehoisesti vaikuttanut ja varsinainen sosiaalihuolto on siten jäänyt hyvinvoinnin kasvusta osattomaksi. Se ei merkitse ainoastaan uudistusten hidastumista, vaan suunnan muuttumista, jolloin pienet ja vähä-ääniset ryhmät kuten vammaiset eivät saa tahdonilmaisujaan kuuluville. Edistyminen onkin näkynyt siksi muualla kuin sosiaalihuollon alueella ja se on näkynyt myös invalidihuollossa. Ja jotta tilanteeseen saadaan muutosta, tarvitaan siihen yksimielisyyttä ja yhteishenkeä niin tässä kokouksessa kuin kentälläkin.

Kuusikymmentäluvulla alkoivat kasaantua tri Aaltosen mainitseman yleisen vaurastumisen mukanaan tuomat haittatekijät, joista ei tänäänkään ole päästy eroon.

Autoistuminen lisääntyi voimakkaasti, uusia valtateitä rakennettiin ja nopeudet teillä kasvoivat.

"... olin aputyönjohtajana Tampereen—Porin valtatiellä ja eräänä syksyisenä maanantaiaamuna olimme menossa työmaalle. Istuin työnjohtajan autossa takapenkillä ja edessä työnjohtajan vieressä työmaan keittiön emäntä. Sumua oli paikka paikoin ja nopeutemme siihen nähden turhan suuri. En ehtinyt edes tajuta, kun sumusta tuli esiin tiellä poikittain ollut maansiirtoauto ja sitten rysähti... Paiskauduin etuistuinta vasten, emäntä taas meni puoliksi läpi tuulilasin. Pääsin joten kuten ulos autosta ja koetin auttaa siinä emäntääkin, joka oli pahiten loukkaantunut, kun jalat katosivat yhtäkkiä altani ja ovat kateissa vieläkin. Vajosin siihen tien luiskalle ja tajukin karkasi... Kun minut oli viety sairaalaan, hoitohenkilökunta oli ottanut yhteyttä omaisiini ja pyytänyt kirjallista suostumusta leikkausta varten. Ilmeisesti oli tultu kahteen mahdollisuuteen — selviää tai ei. Leikkaus onnistui siinä mielessä, että yhä hengitän, mutta tähän tuoliin olen sidottu loppuiäkseni. Ja enhän minä ensin käsittänyt tilaani tai en halunnut sitä hyväksyä eikä lähteminen täältä kuten sanotaan 'oman käden kautta' ollut vieras ajatus. Kyllä minä sitä pohdin, mutta siellä sairaalassa tapasin kohtalotovereita ja liiton kuntoutuslaitoksella lisää, että siitä se sitten lähti. Pelaan taas koripalloa, kuten ennen, käy se pyörätuolistakin, kun vaan alapää kestäisi tätä istumista... Kun sitten liitto rupesi rakentamaan näitä invalidien asunto-osakeyhtiöitä, pääsimme vaimon ja pojan kanssa muuttamaan tänne Olavinlinnantielle. Nämä talothan on suunniteltu juuri meikäläisiä varten. Että aineellisesti on hyvä näin, mutta sitä henkistä hätää, joka monellakin on, on taas vaikea mitenkään mitata tai rahalla korvata.."

Liikuntaesteisten ongelmien selvittämiseksi asetti Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liitto 1962 erityisen Yhdyskuntasuunnittelutoimikunnan, jonka puheenjohtajaksi kutsuttiin pääjohtaja Jussi Lappi-Seppälä rakennushallituksesta ja varapuheenjohtajaksi professori Risto Pätiälä lääkintöhallituksesta. Toimikunnassa olivat edustettuina myös Asuntoreformiyhdistys, Asuntosäätiö ja Sotainvalidien veljesliitto. Toimikunta totesi, ettei liikuntavammaisten vaikeuksien toteamisella saavuteta tuloksia, vaan käytännön sovellutuksia varten on löydettävä normeja ja ohjeita, jotka olisivat rakentajien ja yhdyskuntasuunnittelijoiden käytettävissä.

Toimikunnan pääjulkaisun nimeksi tuli 'Ohjeita liikuntaesteiden poistamiseksi' ja nimen valinnalla pyrittiin kiinnittämään huomiota asian ydinkysymykseen — kysymys ei ole vain rajatun väestöryhmän erillistarpeista, vaan se palvelee kaikkien etua. Niin liike-elämä kuin erilaiset palveluammatit kilpailevat asiakkaista ja voivat liikuntaesteitä poistamalla parantaa mahdollisuuksia palvelussaan. Liikuntaesteet eivät hyödytä ketään, aiheuttavat vain rasitusta ja haittaa.

Ohjekirjanen totesikin, että kaikissa uusissa rakennuksissa, myös katu- ja liikennesuunnittelussa on aina tehtävissä jotain liikuntaesteiden poistamiseksi, jos ratkaisuja suunnittelevat henkilöt on saatu suhtautumaan asiaan niin, että he ovat ottaneet sen harkittavakseen. Näin valitettavasti ei aina ole tapahtunut.

Kirjanen sai yllättävän kansainvälisen huomion: jo varhaisessa vaiheessa siitä otettiin englanninkielinen moniste ja sitä lähetettiin runsaasti ulkomaille, huomattavan paljon Yhdysvaltoihin.

Liikuntaesteitten poistaminen yhdistyksen kesäkodista 'Aitsusta' tuli myös ajankohtaiseksi, kun saunarakennus todettiin loppuunpalvelleeksi ja rakenteiltaan lahoksi. Syksyllä 1962 kiinteistöhoitokuntaan niveltyväksi perustettu rakennustoimikunta, jonka jäsenistöön kuuluivat DI Alvar Kulju, rkm A. Säynäväjärvi, yhdistyksen johtokunnasta Einari Autero, Ensio Jortikka ja toiminnanjohtaja Unto Kettunen ryhtyivät suunnittelemaan Aitorantaan uutta saunaa, jonka sittemmin piirsi kaupungin rakennustoimistossa arkkitehti E. Heikkilä. Saunarakennus kaksine erillisine saunoineen valmistui kesällä 1964 ja se oli suunniteltu vaikeavammaisia varten. Saunarakennuksen yhteydessä on myös tilava takkahuone yhteisiä hetkiä varten.

Aitorannasta oli muutenkin tullut yhdistyksen suosima paikka. Sinne lähdettiin milloin vain kynnelle kyettiin. Näsi III kippari Kalle Lahtinen luotsasi yhdistyksen jäseniä Mustastalahdesta ja Kovasen autot huolehtivat maantiekuljetuksista.

> "... tämä tapahtui Inton aikaan ja minä olin vielä silloin poikamies, jolla kaikkein poikamiesten tapaan on omat metkunsa. Me tulimme Aitorantaan lauantaisin laivalla ja pelattiin perillä pientä sökköä. Ei ne panokset niin kummoisia olleet, mutta kun siinä oli istuttu pyhäiltaan asti, saattoi jonkun tili vaihtaa omistajaa... No, meitä oli siinä tuttu rinki ja meille vallan tuntematon mies tulee

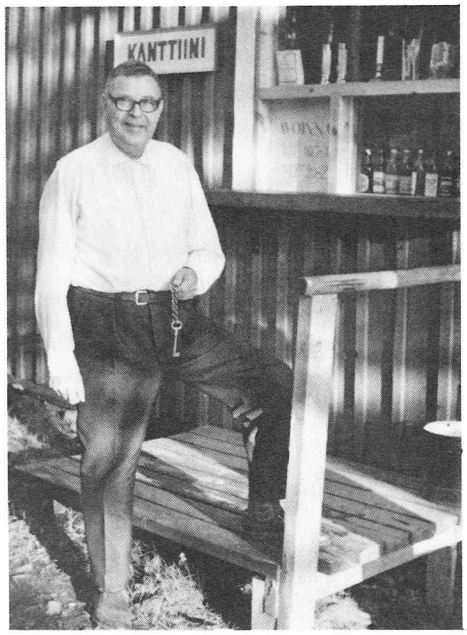

Monitoimimies Into Lähteenmäki sai yhdistyksen toimintaan mukaan arvokkaita tukijoita, joita Aitorannan rakentamisessa kipeästi kaivattiin. Into kanttiiniksi muutetun vanhan saunan edustalla kesällä 1964.

siihen ja istuu pöytään. Hän sai kortit niin kuin muutkin ja niin kaverilta loppuivat rahat. Meni viikko ja Into ilmestyi meidän tupaamme naamaltaan kuin myrskyn merkki. Hän ensimmäisenä kysyi, että mikäs rosvokopla täällä oikein on, kun kaupungin sosiaalilautakunnasta soitetaan, että me olemme lähettäneet teille lomalaisen, mutta siellä on joku Las Wegas, missä rahat menivät. Me selitimme silmät pyöreinä, että emmehän me niitä rahoja rosvonneet — kyllä ne otettiin aivan rehellisin keinoin sököllä. Se mies tuli sinne uudestaan ja uudet rahat taskussa, mutta kyllä se Into vahti meitä hyvin tarkkaan ja kierrätti miehen kaukaa meistä, ettemme uudestaan olisi sitä kynineet..."

Kesällä 1962 Aitorantaan saatiin myös kaikki vaatimukset täyttävä kaivo. Aiemmin oli turvauduttu järviveteen, mikä terveydellisistä syistä ei enää ollut mahdollista. Kesällä 1961 aloitettiin kallioporakaivon poraustyöt ja ne saatiin päätökseen seuraavana kesänä. Kaivosta tuli 84 metriä syvä, se varustettiin polttomoottorikäyttöisellä pumpulla, koska alueelle ei ollut sähköjä. Kustannukset kaivosta nousivat kokonaisuudessaan 642.000 markkaan.

Sähköt alueelle saatiin vasta 1968, jolloin yhdistyksen jäsen, Aitolahden Sähkön silloinen toimitusjohtaja sähköteknikko Väinö Markkula kytki muuntajalla Aitorannan valtakunnan verkkoon. Tuloksena oli, että koko se haara, minkä päässä Aitoranta oli, pimeni. Aitorannan kuorma jakeluverkosta oli sitä luokkaa, että muuntajalla jouduttiin suurentamaan sulakkeita.

Kuusikymmentäluvun kohokohta Tampereen seudun invalidien toiminnassa oli muutto uusiin tiloihin 1. kesäkuuta 1965. Maansiirtokoneet olivat möyrineet Kuninkaankatu 36 tontilla ja vanhat puutalot olivat kadonneet. Yhdistyksen toimisto pääsi väliaikaisista tiloistaan ns. Hjorthin talosta takaisin Kuninkaankadulle, missä sillä oli käytössään 43 m² toimistotilaa kolmena eri huoneena, ja samassa kerroksessa kerhohuone kooltaan 150 m² ja jossa on istumapaikkoja 80 hengelle. Keskeisen sijaintinsa vuoksi huoneisto on osoittautunut erittäin sopivaksi erilaisten kokousten ja juhlien pitoon. Kerho- ja toimistotilojen suunnittelussa on otettu huomioon vaikeavammaisten liikkuminen — pyörätuolia käyttäville on ulko-ovelta lähtien sisäänajoluiskat.

Menneessä on aina hiven nostalgiaa ja varsinkin talon kuolema — se on aina haikea.

> ”... eihän se yhdistyksen ensimmäinen huoneisto niin suuri ollut, keittiö ja sen perällä kammari ja sitten siinä oli vielä kolmaskin huone, jossa oli tämä oppilasompelimo. Kun yhdistys täytti 5 vuotta ja tämä Emil Lahti oli silloin puheenjohtajana, hän sanoi, että minä sitten joudun lausuun runon. Olin toista vuotta yhdistyksessä, mutta kovin ujo ja kun Lahti sitten kuulutti minut sitä runoa lausumaan, minä kauhuissani nousin siellä perähuoneessa pöydälle ja konttasin ulos takaikkunasta kadulle ja Lahdelle pakoon sinne piharakennukseen. Ne kyllä haki mua, mutteivät mistään löytäneet...”

> ”... meitä asui siinä huoneessa ja keittiössä neljä henkee, mutta emme me juuri koskaan siellä perheen voimin voineet asua. Aina joku maaseudulta tullut asui meillä ja niitä yöpyi pitkin toimiston huoneita. Ei heillä ollut varaa yöpyä muualla, useimmiten he tulivat hakemaan apua yhdistykseltä. Ihmisiä tuli ja meni ja mun vanhempani suorastaan elivät tälle yhdistykselle. Koti se kuitenkin oli, siellä minä luin läksyni ja kävin kouluni ja ihmiset kulkivat edestakaisin sen meidän ainoan huoneen läpi. Kyllä äiti sanoi monta kertaa

Yhdistys rahoittaa toimintaansa keräyksillä, arpajaisilla ja järjestämällä erilaisia myyjäisiä, kuten kuvamme Kirpputorikin osoittaa. Ja kun Tampereella ollaan, jääkiekkomailat ovat taattua tavaraa.

ettei hän jaksa enää, muttei isä antanut siitä puhuakaan. Lopulta äiti katkeroitui siitä, kun ihmiset rupesivat puhumaan, että kyllä teidän kelpaa, kun teidän asianne on niin hyvin, saatte kaikkea, mutta eiväthän ne käsittäneet, että se mikä saatiin, jaettiin eteen päin. Ja me jouduimme auttamaan paljon toimistossa, kiersimme monistuskonetta, myimme arpoja ja Invalidien Joulua... Että kyllä se minun lapsuuteni ja nuoruuteni liittyy hyvin kiinteästi Tampereen seudun invalideihin ja siihen keittiöön ja kamariin Kuninkaankatu 36:ssa..."

Pihtipudas esiintyytyy tänään sivuilla 6. ja 7.

KANSAN LEHTI

Keskiviikko huhtikuun 12. 1967 N:o 80 Irtonumero -:30 lvv.

kaksi pesuautomaattia yhdessä
Candy
Super-Automatic Si
KAKSOISPESUKONE
CANDY super-automatic
SÄHKÖTYÖSTÖ OY
Kauppakatu 16
Hämeenkatu, nauh.
Kalevantie 2
Hämeenkyrönkatu 13—14
Valtiolle 31 756

USKONRAUHA YLI VAALIEN

● Hallituksen uskonnonharaslyä käsnestettiin yli vaalien edustamnan tilitäisessa täysistuimossa. Liberaalisen kansanpuolueen edustajan Armas Leinosen tekemää ehdotusta asian käsittelyn siirtämisestä yli vaalien kannoitti 77 edustajaa ja sitä vastasti 102. Valiopäätäjäjärjestyksen mukaan riittäisi 67 edustajan käset yli vaalien käsnestamisesse.

● Ratkaisteessa käsnestäsnsä kannatti pääosa vasemmistolta hallituksen eräitykset hyräksymistä ja pääosa ei-sosialistisia puolueita kannatti sen käsittelyn siirtämistä yli vaalien. Sosialidemokraatteita käsnsi kuusi edustajaa tekis yli vaalien ja ei-sosialistisiaen puolueiden edustajista 12 kannatti lain hyräksymistä. Lisäksi kaime heitek käsnsi tyhjää.

● Lain käsittelyn siirtämistä yli vaalien kannatti keskustapuolueesta 40 edustajaa, kokoomuksesta 22 edustajaa, sosialidemokraatisiia 6 edustajia, ruotsalaisesta kansanpuolueesta 5 edustajia ja liberaalisesta kansanpuolueesta 4 edustajaa.

● Hallituksen eräityksen kannatlia oli 46 sosialidemokraatilla 38 skdl:n edustajaa, 7 sos.dem. liiton edustajaa, 4 edustajan liberaalisesta kansanpuolueesta, 2 edustajaa kokoomuksesta, 2 edustajaa kreksistapuolueesta ja 5 edustajia ruotsalaisesta kansanpuolueesta.

Tyhjäk käneesi kolme ruotsalaisen kansanpuolueen edustajaa.

VAKOILULIIGA KIINNI NORJASSA – Yhteyksiä myös Suomeen

Oslo, 11. 4. (NTB) — Turvallisuuspoliisi on jo kauan ollut tietainen siitä, että uusi vakoilurengas on ollut perusteilla Pohjois-Norjassa, mutta varmojen todisteiden saanti on vienyt pitkän ajan, kirjoittaa Aftenposten tiistaina.

Poliisi sai kuitenkin 16:ntena maaliskuuta varmoja todisteita siitä, että toinen nyt pidätetyistä kahdesta henkilöstä, on välittänyt Neuvostoliitolle salaisia tietoja Bakfjordistä, joka sijaitsee kuutisenkymmentä kilometriä Hammerfestista. Vanhempi pidätetyistä, jonka uskotaan toiminneen vakoilurengaan johtajana, ok maanantaina kuulustettavana Tromsössä. Häntä syytetaan vakoilusta Neuvostoliiton hyväksi.

Suomessa ei tiedetä

Poliisin-Norjassa lausuntoreki-ri epäilyttä vakoiluttimimisiaa ei ole tullut mitäan tietoja tai kuulustelusyytöksiä Suomen suhteisiisiin, kerjä suomalaisiin poliisiliikka Arnes Tuhlesen lausuntoja Norjassa tulisiäisi ajalle mukaan: siella poliisiestuksi Kerrotaan vakoilyrihmaa, ikeisiä olisi ollut viidysmuotta pesipiste Ruotsissa ja Suomessa.

Samat lähteet kertovat, etta tässä ei kuitenkaan ole saatu mitäan todisteita. Eräsä norjalaisleiden mukaan olisi kaksi miesta pidätetty Norjassa vakoilusta riipse kuusa. (STT).

Vakoiluotiminnan kohteena on ollut koko Norjan pohjoisrannikko, jonta vakoilurihmaa jäseniilä on varsin laraat tiedot. Pidätetyilla on uneta yöpaikoinka, joista osa ainu ollut kyisiä Ruotissa ja Suomessa. Tarkoitukesia on ryt tutkii vakoilurihmaa, suhteita radioiimalihin. Tuotaeskai et kuitenkaan ole saatu mitäan todisteit ja siitä, etta pidätetyilla olisi ollut radiolaitsia tai suomalaisia ja ruotsalaisia.

KANGASALAN KUNNANVALTUUSTON PUHEENJOHTAJA Verneri Kiekara toivottaa maaherr Jorma Tuomisen tervetulleeksi.

KANGASALA SÄILYY KUNTAREFORMISTA HUOLIMATTA

Paikallissairaala odottaa ratkaisua

Kangasalan kunnan kehitysen viimeisten viiden vuoden aikana ollut myönteinen. Kunta säilyy itsenäisenä tulevasti kuntareformistakin huolimatta ja siilla on lietty merkittävyyttä Tampereen Hänten alueiden kuntien yhtiöistiminnan kehittämisessä, mainitsi Hämeen läänin maaherra Jorma Tuomisen eilen Kangasalla, minä hän suoritti kuntatarkastuksen.

Maaherraintarkastus pidetiin kurkonkylän koulun juhlasalissa. Kunnanvaltuuston puheenjohtaja Verneri Kiekara lausui maaherran ja läänintihtieri Pentti Pykäsen tervetuleiksi. Kirkonkylän kansakoulun oppilaskuoro tervehti vieraita hetkeä laululaan. Kun oli naurettu kansalaisiksiin oppilaiden laitaman maitiaan kahingöydän antimista seuraaltin eniten tarkastuttiakiuden aikia toimitusjohtaja Pertti Tuiseheimon laatimaa elokuvaa Kangasalan kunnan vaiheita vuo v. 1960 lähtien.

Selostamassa kunnan taloudellista tilaa mainiot kunnanjohtaja Jaakko Nurmisen, etta kunnan talouden laajentuminen on ollut huomiotaiva vv 1960—66. Tätä ainaa lukuisiin kuvasi menojen ja veroksvimiskaiden vertailu. Kun vuonna 1960 eilrapnjiden maksiset menot olivat 4 864 462 mk oliat ne viimeisimmiä 8 524 000 mk. V 1960 ja kehittämisen kanssa kunnan verokyvyn lukumäärä oli 20 936 344, v. 1966 27 874 999.

Kanssalan kunnan taloudellinen tila on vahvellisen vakaa. Maksuvalmiuksiin on vuosi pitkä aikaan. Jokamäs- ja kirjoituksiin sekäsiä ohmaeiyiet laiten erityisotuksiin sioittamiseen, erityi koulun ja kunnallisen keskiaikan jeroatalmiseen. Tarkoituksen mukaisiin ovat siis kuita ensi vuoka rakennusvarauksia varten.

Kangasalan kunta on määrätiesuositi pyrkinyt tehostamaan ja kehittämaan kaiukeskuslaitoksiaan, mainitsi ep Onni Latter selostaimaan opetus- ja aiuiaystointa. Merkittäisimmät aikaansaamiokset ovat eiaiemmin, kun Tesmolkosen lärjestäminen pystyksi opetuiiveksi III luokalta aikaan, lukemäs- ja kirjoituksen sekäsiä ohmaeiyiet laiten erityi oiotuiksiin sioittamiseen, erityi koulun ja kunnallisen keskiaikan jeroatalmiseen. Tarkoituksen mukaisiin ovat siis kuita ensi vuoka rakennusvarauksia varten.

Mainiot Marjetta Räikän se viiteli, kirjastoiaiksen kuitenkaan suoma hoiosta on eeettäytyäkseen rakennu tarkoituksenmukaiseksi. Kun 1964 ehtiin siirtäjäjäiksen 5000 kodtaitaat. lainattiin kirjastosta 2

Jatku tekni

Pääkonsuli BERGMAN: Suomen tekstiilit kiinnostavat Tasapainottaminen vaikea pulma

(KL—AT) Suomi on toisena länsieuroopalaisena maana Sakkan demokraattisen tasavallan jälkeen avannut pääkonsulitoimiston Leningradiiva. Pääkonsuli Olli Bergman aloitti toimistanna 2. 4. Toimistajamme tavoitti haaet kesken kiireisten alkutoimien saaden hänelta haastatiiten. Jossa hän kertoi ensivaikutelmistaan ja rajakuopan laajentamisen mahdollisuuksista seuraavaa:

Pääkonsuli Olli Bergman.

— Kuriimaisimmme on tasiaiaeksi hotelli Oktjabrerskaja-kaua eiinkä tiraston tarkoitukseiin ve rattu ja Neuvostoliitolla vuokrattu laii Tshaikovskiinkadulla varrella ei vielä ole kunnossa — soptimuksemme mukaan pääsemme aiirtymaan niihe vasta lokmarraskuuhun mennessä.

— Tähänasiiseen toimistaan on aipututtu aiuiaisiiksi yhteyksien ottoon ja tutustumiskäyntehiin, jotka jatkuvat tä:n 17 pitän aikana. Aikavaiia viikolla Aiaiiin ne vieraillemalla Moskovassa konsuliihaiiisiiset paikiiksi: Maijakovsiii ja Skandinaviien maaiien paikiiksi: suurlähettiläs Zaitsevin seka presidentiaaliikoi: suurlähettiläs Moisteevin luona saaden vastaanottaa Neuvostoliiton lähiiiikaeri mitäan myöntämän konsuliesikuiaiuin. Lisäksi iein pitäsiiraiiin Leningrestissa ja ehdiin iaviaia Leningradsiin toimituisjohtajan Demiakovin, jonka kanssa keskustelimme aiuiaisiiaiii rajakuopan laajentamisen mahdollisuuksista. Toimituisseen käsittäa Leningradin oheila Murmanskin rajakuopan ja turvaiu siiä, etta siihen voidaan ayiaiaa myös Baiiaan maat.

— Täytäy aiuimeesi myöntäa etta rajakuopan aiueeiia oiiaan erittäin kiinnostavia tekstiii